

N:o 9.

Ank. till Riksd. Kansli den 23 Mars 1877, kl. 2 e. m.

Betänkande, angående allmänna bevillningen.

Jemlikt 40 § Riksdags-ordningen får Bevillnings-Utskottet härmed afgifva betänkande angående allmänna bevillningen.

Uti en till Riksdagen aflåten nådig proposition (N:o 3) har Kongl. Maj:t gifvit till kända hurusom, då Kongl. Maj:t, med anledning af Riksdagens skrifvelse den 24 Maj 1873 rörande indelningsverket och grundskatterna, till pröfning förehaft frågan om de åtgärder, som kunde anses nödiga såsom förberedelse och vilkor för vidtagande af lindring i de nu af jordbruksfastigheter utgående grundskatter, det fästade Kongl. Maj:ts uppmärksamhet, att de bestämmelser i nu gällande bevillningsförordning, enligt hvilka för jordbruksfastighet skulle i bevillning erläggas tre öre, men för all annan fastighet fem öre för hvarje fulla etthundra kronor af egendomens uppskattade värde, måste anses innebära en jordbruksfastigheterna medgifven förmån, hvilken icke syntes stå i öfverensstämmelse med eljest erkända grunder för beskattningen; hvadan och då Riksdagen i ofvan berörda skrifvelse framställt önskan, att grundskatterna måtte upphöra mot det att jordbruksfastighet åsattes bevillning efter samma grunder, som gälde för all annan fastighet, Kongl. Maj:t, som beslutat att i särskild proposition föreslå medgifvande af femton procent afdrag å kronan behållen ränta, uti förstnämnda nådiga proposition föreslagit Riksdagen att, vid åtagande af allmän bevillning för år 1878, åt § 2 af nu gällande bevillningsförordning gifva en i vissa hänseenden förändrad lydelse.

Bih. till Riksd. Prot. 1877. 5 Saml. 1 Afd. 8 Häft.

Vidare har Kongl. Maj:t, som ansett att, samtidigt med föreslagna afdraget å räntan, frälseegendomar borde befrias från hälften af den dem nu åliggande särskilda bevillning, uti nu ifrågavarande proposition, under förutsättning att den föreslagna ändringen af § 2 i bevillningsförordningen blefve af Riksdagen antagen, jemväl föreslagit förändrad lydelse af § 11 i nämnda förordning.

Slutligen har Kongl. Maj:t uti samma nådiga proposition, för den händelse hvad derutinnan blifvit i förenämnda hänseenden föreslaget vunne Riksdagens bifall, hemställt, att de förändringar i instruktionen för taxeringsförrättningarna, som häraf kunde blifva en följd, måtte af Riksdagen iakttagas.

Sedan ifrågavarande Kongl. proposition blifvit till Bevillnings-Utskottet hänvisad, har Stats-Utskottet hos Bevillnings-Utskottet gjort framställning om att i gemensamt sammanträde behandla ej mindre Kongl. Maj:ts nådiga proposition (N:o 4) om afdrag å Kronan behållen ränta af frälse-, skatte- och kronohemman och lägenheter, än äfven en af Herr *Ola Andersson* inom Andra Kammaren väckt, till Stats-Utskottet hänvisad motion (N:o 118) om grundskatternas afskrifvande; hvarjemte till det sålunda sammansatta Utskottets handläggning skulle öfverlemnas en af Herr *Friherre von Essen* inom Första Kammaren afgifven, likaledes till Stats-Utskottet hänvisad motion (N:o 21), innefattande, bland annat, förslag om en bevillning till staten för hvarje hingst, som till afvel bevisligen användes mot betalning eller annan ersättning.

Bevillnings-Utskottet, som antagit denna inbjudning från Stats-Utskottet, har dervid beslutat att till det sammansatta Utskottets handläggning äfven öfverlemna Kongl. Maj:ts ofvan berörda nådiga proposition om ändringar i bevillningsförordningen.

Rörande nu onförmälda bevillningsfrågor kommer alltså yttrande att framdeles till Riksdagen afgifvas af sammansatt Stats- och Bevillnings-Utskott; hvilket Bevillnings-Utskottet

1:o

skolat för Riksdagen anmäla.

Enligt § 8 i bevillningsstadgan är medlem af konungaätten frikallad från inkomstbevillning för af staten anvisadt anslag samt för inkomst af kapital.

Uti en vid innevarande riksmöte inom Andra Kammaren afgifven motion (N:o 94) har Herr *A. P. Lind* föreslagit den ändring i afseende å nämnda stadgande, att så väl Konungen som annan medlem af

konungaätten skulle för inkomst af kapital erlägga bevillning efter den grund, som i § 6 af ifrågavarande författning stadgas.

Vid 1873 års riksdag väcktes af enskild motionär förslag derom, att den uti ofvan berörda hänseenden medlem af konungaätten medgifna befrielse från inkomstbevillning skulle i allo upphävas.

Dåvarande Bevillnings-Utskott, som hemställde att detta förslag måtte af Riksdagen lemnas utan afseende, yttrade till stöd för denna hemställan, bland annat, följande:

»Ehuru motionären endast yrkat upphäfvande af ett stadgande i bevillningsförordningen, synes den väckta frågan Utskottet likväl ega en vida djupare betydelse, såsom berörande den statsrättsliga ställning, hvilken i vårt land är åt Konungen och de öfriga medlemmarne af det Kongl. huset anvisad. Att denna ställning är i en mängd afseenden skiljaktig från den, hvori samhällets andra medlemmar befinna sig, derom vittna åtskilliga bud i våra grundlagar, så väl i Regeringsformen som i Successionsordningen. Om nu, i enlighet med motionärens förslag, medlemmarne af det Kongl. huset skulle utgöra bevillning till staten, komma de jemväl enligt grundlagens bokstaf att tilläggas rättigheter, för hvilkas utöfvande samma grundlagar dock i vissa fall lagt bestämdt hinder, under det att det är mera än tvifvelaktigt, huruvida ens i något fall grundlagarne afsett, att dylika rättigheter kunde tillkomma de ifrågavarande personerna; och då det icke låter antaga sig, att grundlagarne i detta fall skulle tillstädja en *skyldighet*, på samma gång de nödgades förmåna den *rättighet*, enahanda skyldighet eljest betingade, vågar Utskottet hysa den mening, att grundlagarne utgå från förutsättningen, att den af motionären påyrkade jemlikhet i beskattningshänseende icke kan ifrågakomma. Ett motsatt antagande skulle äfven i andra afseenden, än Utskottet redan antydt, leda till följder, som lika litet torde vara öfverensstämmande med andan i vårt samhällsskick. Såsom exempel härå tillåter sig Utskottet endast nämna, att de Kongl. personerna i dylikt fall skulle, såsom medlemmar af en särskild kommun, i viss mån göras likställiga med kommunens öfriga medlemmar i fråga om deltagande i vården af denna kommuns angelägenheter. Då Utskottet således anser, dels att den nu väckta frågan företrädesvis eger en statsrättslig betydelse, dels ock att motionärens förslag, ur denna synpunkt sedt, icke är förenligt med den ställning, grundlagarne i vårt land anvisa Konungen och öfriga medlemmar af hans hus, torde Utskottet deri ega giltig anledning att för sin del afstyrka ett förslag, hvilket Utskottet med afseende å frågans principiela del finner tillhöra ett helt annat lagstiftningsområde, än som åt Bevillnings-Utskottet är anvisadt.»

Det vid 1873 års riksmöte väckta, mera vidsträckta förslaget i förevarande ämne blef ock af Riksdagens båda Kamrar utan omröstning afslaget.

Hufvudsakligen instämmande uti ofvan intagna, af då varande Bevillnings-Utskott afgifna yttrande i ämnet, anser Utskottet att de skäl, ur statsrättslig synpunkt, som talade emot det då framställda förslaget, jemväl ega sin tillämpning på det nu föreliggande förslaget af Herr Lind; och hemställer Utskottet fördenskull

2:o.

att Herr Linds ifrågavarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Jemlikt 9 § i bevillningsstadgan skall inkomstbevillning påföras jernvägsbolag der dess rörelse drifves, vare sig vid större eller mindre stationer; och åligger det på grund af 26 § i stadgan bolagets styrelse att före April månads utgång hvarje år till vederbörande insända bestyrkt utdrag af bolagets senast afslutade räkenskaper, utvisande beloppet af den under det år, räkenskaperna omfatta, för bolaget uppkomna vinst, fördelad på hvar och en af bolagets särskilda stationer.

Dessa föreskrifter i afseende å jernvägsbolag hafva varit gällande allt ifrån början af år 1873.

Vid sistlidet års riksmöte väcktes uti en inom Första Kammaren afgifven motion förslag derom att vid hvarje station skulle påföras jernvägsbolag en bevillning, som i förhållande till bolagets hela nettobehållning skulle beräknas efter den vid stationen under året kontant influtna uppbörd af trafikmedel.

I anledning af detta förslag erinrade Bevillnings-Utskottet, att bevillningsstadgan visserligen lemnade oafgjordt efter hvilka grunder den för jernvägsbolagen uppkomna årsvinst skulle emellan de särskilda jernvägsstationerna fördelas, men att detta dock icke berott på något förbiseende vid redaktionen af de i ämnet gällande bestämmelser. Vid 1872 års riksdag, då ofvan berörda föreskrifter i afseende å jernvägsbolagen kommo till stånd, förelåg nemligen för dåvarande Bevillnings-Utskott ett af enskild motionär väckt förslag till lösning af frågan om berörda vinstfördelning; men Utskottet ansåg icke lämpligt att då föreslä en allmän föreskrift, huru inkomsten skulle fördelas emellan de särskilda stationerna, enär för skilda fall olika grunder därför möjligen kunde och borde tillämpas.

Uttalande tillika hurusom det fortfarande syntes Utskottet i hög grad tvifvelaktigt, om en sådan allmän bestämmelse skulle kunna blifva för alla förhållanden billig eller undanrödja grundade anledningar till missnöje, hemstälde derföre och på i öfrigt andragna skäl Bevillnings-Utskottet vid sistlidet års riksmöte, att förenämnda, då väckta förslag ej måtte af Riksdagen bifallas; och blef Utskottets hemställan godkänd af Riksdagens båda Kamrar utan några meningsutbyten.

Nu har vid innevarande riksdag ett nytt förslag i ämnet blifvit framställt af Herr *A. W. Uhr* uti en inom Andra Kammaren väckt motion (N:o 51). Nämnda förslag afser att till § 9 mom. 1 i bevillningsstadgan »ett tillägg måtte göras, bestämmande att hvarje kommun, som genomlöpes af bolagsjernväg, må ega att sända ett ombud för deltagande så väl i granskning af bolagets räkenskaper, som i fördelningen stationerna eller kommunerna emellan af bolagets vinst.»

Såsom af motionen synes, har motionären med den af honom föreslagna bestämmelsen ingalunda afsett att »lägga hinder i vägen för olika grunders tillämpning för skilda fall»; men motionären har trott, att, då kommunernas ombud komme i tillfälle taga fullständig kännedom om bolagens inkomster både vid lastnings- och lossningsstationerna, och då de äfven finge deltaga i fördelningen, så borde, i det allra närmaste, kunna undvikas det missnöje, som nu ofta skulle ega rum, ej sällan af brist på kännedom om verkliga förhållandet.

Hvad motionären till frågans lösning föreslagit, torde dock vid närmare granskning befinnas ur flera synpunkter oantagligt.

Man tänke sig, att alla de många kommuner, genom hvilkas områden Bergslagernas jernväg eller någon annan dylik af större utsträckning löper, skulle ega att till den ort, der bolagets styrelse har sitt säte, sända ombud för granskning af bolagets räkenskaper och för deltagande uti ifrågavarande vinstfördelning.

Långt ifrån att genom sådana revisioner komme att, på sätt motionären förmenar, i det allra närmaste undanrödjas det missnöje med vinstfördelningen, som nu ofta egde rum, skulle, enligt hvad Utskottet håller före, dessa revisioner tvärtom blifva en rik källa till förvecklingar och tvister ej blott emellan bolagen och kommunerna utan äfven emellan kommunerna inbördes.

Kostnaderna för revisorernes resor och för deras vistelse å revisionsorten skulle säkerligen äfven ofta uppgå till rätt betydande belopp. Hvem dessa kostnader skulle drabba — om de skulle bestå af vederbörande kommuner eller gäldas af jernvägsbolagen — detta så väl som åtskilligt annat har motionären lemnat obesvaradt.

Med hvad nu blifvit i korthet antydt anser Utskottet sig hafva tillräckligt ådagalagt oantagligheten af Herr Uhrs förslag; hvadan Utskottet, som lika litet nu som vid föregående riksmöten finner sig böra föreslå någon allmän föreskrift rörande grunderna för vinstfördelningen emellan särskilda jernvägsstationer, tillåter sig hemställa,

3:o.

att Herr Uhrs ifrågavarande motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Enligt den år 1858 utfärdade bevillningsstadga skulle bevillning af enskilda banker med sedelutgifningsrätt samt af alla öfriga aktiebolag, associationer och societeter påföras i den ort, der afkastningen och vinsten utdelades.

Denna föreskrift ändrades vid 1859—1860 årens riksdag sålunda, att bevillning för inkomst af kapital eller arbete skulle bolag påföras, der dess rörelse förnämligast drefves, eller, i fall sådan bestämd ort icke förefunnes, der bolaget hade sin styrelse.

Genom 9 § 1 och 2 mom. i den år 1866 utgifna bevillningstadga bestämdes sedermera, att inkomstbevillning skulle påföras *bankbolag*, der dess rörelse drefves, vare sig genom hufvud-, afdelnings- eller kommissionskontor, samt *annat bolag*, der dess rörelse hufvudsakligen, å en eller flera orter drefves, eller, i fall sådana bestämda orter icke förefunnes, der bolaget hade sin styrelse.

Derefter blefvo vid 1872 års riksmöte jernvägsbolag med bankbolag likställda och i följd deraf i 9 § 1 mom. bevillningsstadgan orden »eller vid större och mindre stationer» tillagda efter »hufvud-, afdelnings- eller kommissionskontor».

Slutligen hafva vid sistlidet års riksdag kanalbolag blifvit med bank- och jernvägsbolagen sammanförda uti ifrågavarande hänseende.

Det torde nogsamnt vara bekant, hurusom berörda förändringar i afseende å bank-, jernvägs- och kanalbolag blifvit vidtagna hufvudsakligen derföre att man ansett sig dymedelst kunna, utan någon nämnvärd olägenhet eller svårighet för staten, tillmötesgå framställda fordringar på en rättvisare fördelning emellan vederbörande kommuner af de efter 2 artikelns bevillning utgående kommunalafgifter.

I fråga om enskilda fabriksägare, handlande samt andra yrkes- och näringsidkare föreskrefs i den år 1861 utfärdade bevillningsstadga, att inkomstbevillning skulle bemälda personer påföras, der fabriken vore belägen eller handeln, yrket eller näringen idkades; dock att handlande i

Stockholm för den handelsrörelse, de derstädes idkade, skulle taxeras inom den församling, der de vore mantalsskrifne.

Vid 1865—1866 årens riksdag skedde i afseende å nyssberörda allmänna bestämmelser den ändring, att efter orden »handeln, yrket eller näringen» inskjöts ordet »förmämligast».

I nu gällande bevillningsstadga äro de uti nyss afhandlade hänseenden för bolag och enskilda yrkes- och näringsidkare meddelade, uti 9 § 1, 2 och 3 mom. innefattade bestämmelser af följande lydelse:

»Bevillning för inkomst af kapital eller arbete påføres:

bank-, jernvägs- och kanalbolag, der bolagets rörelse drifves, vare sig genom hufvud-, afdelnings- eller kommissionskontor eller vid större och mindre stationer;

annat bolag, der bolagets rörelse hufvudsakligen, å en eller flera orter, drifves, eller, i fall sådana bestämda orter icke förefinnas, der bolaget har sin styrelse;

fabriksegare, handlande samt annan yrkes- och näringsidkare, der fabriken är belägen, eller handeln, yrket eller näringen förmämligast idkas; dock skola handlande i de städer, hvilka innefatta flera församlingar, för den handelsrörelse, de derstädes idka, taxeras inom den församling, der de äro mantalsskrifne».

Vid sistlidet års riksmöte väcktes uti en af Herr August Peterson inom Andra Kammaren afgifven motion förslag derom, att i bevillningsstadgans 9 § 2 mom. (rörande »annat bolag») ordet *hufvudsakligen* måtte utgå och i det följande momentet (angående »fabriksegare», m. fl.) ordet *förmämligast* uteslutas.

Bevillnings-Utskottet, som afstyrkte detta förslag, erinrade dervid, bland annat, att, om berörda ord uteslötes, följden deraf skulle blifva, att icke blott de i 9 § 2 mom. afsedda bolag utan äfven enskilda handlande eller näringsidkare komme att få bevillning sig påförd å hvarje ort, der de i större eller mindre mån kunde anses utöfva rörelse, yrke eller näring. Detta skulle icke blott vara ofördelaktigt för statsverket utan sannolikt äfven blifva en källa till tvistigheter emellan kommunerna sjelfva; och näringsidkaren, som blefve af staten beskattad på flera ställen, nödgades kanske söka rättelse i den å hvartdera stället skedda taxering — törhända hos flera olika pröfningskomitéer.

Omförmälda, af Herr August Peterson väckta förslag blef ock af Riksdagen afslaget.

Nu har vid innevarande riksmöte nyssberörda förslag, så vidt det afsåg ändring i 3:dje mom. af 9:de paragrafen, blifvit återupptaget af Herr

Anders August Anderson uti en i Andra Kammaren väckt motion (N:o 49).

Herr *August Peterson* deremot har uti en i samma Kammare afgifven motion (N:o 68) föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, »att 2 och 3 mom. af 9 paragrafen uti bevillningsförordningen erhålla följande lydelse:

»Handelsrörelse i stad, som omfattar flera församlingar, inom den församling der den skattskyldige är mantalsskrifven, samt handelsrörelse i öfriga städer och på landet, äfvensom jordbruks-, bergsbruks-, fabriks- och annan rörelse eller yrke å den eller de orter, der rörelsen eller yrket med fast plats för verksamheten utöfvas; rörelse eller yrke utan bestämd fast ort för verksamheten, der den skattskyldige är mantalsskrifven».

Hvad först angår det förslag till ändring af 9 § 3 mom., som af Herr *Anders August Anderson* återupptagits, så finner Utskottet icke heller vid detta riksmöte anledning biträda berörda, förlidet är af Utskottet afstyrkta och af Riksdagen afslagna ändringsförslag.

Beträffande vidare det af Herr *August Peterson* nu framställda förslag till ändring af mom. 2 och 3 uti ifrågavarande §, må till en början erinras, att detta förslag är hemtadt från 18 §, mom. b och c af det »förslag till förordning om grunderna och sättet för bevillningstaxeringen», som finnes intaget uti underdånigt betänkande den 20 Oktober 1876 af den s. k. förberedande skattejemkningskomitéen.

Vid läsning af nämnda betänkande befinnes emellertid, att komitéens förslag uti nu ifrågavarande del på det närmaste sammanhänger med andra viktiga och delvis genomgripande förändringar, dem komitéen föreslagit i nu gällande bevillningstadga.

Så har — »då det skulle kunna vara möjligt att, vid uppskattning af sådan på flera ställen fördelad rörelse, ortintresset komme att göra sig för mycket gällande och det äfvenledes skulle medföra svårighet för den skattskyldige att, i händelse af missnöje med taxeringsnämndernas beslut, i rätt tid anföra besvär hos vederbörande pröfningsnämnd» — blifvit af komitéen i § 40 mom. 2 och § 53 mom. 2 föreslaget, att taxeringsnämnds åtgärder i afseende på uppskattning af rörelse, som endast till en del utöfvades inom taxeringskretsen, blott skulle innefatta förslag samt afgörandet tillhöra pröfningsnämnden.

Så har i § 19 mom. 1 c af komitéens förslag den bank-, jernvägs- och kanalbolag nu åliggande skyldighet i afseende å insändande af utdrag ur räkenskaperna, utvisande bolagets vinst, fördelad på hvarje särskildt kontor eller station, blifvit utsträckt till alla bolag, som fått

sina bolagsregler af Kongl. Maj:t fastställda och antingen stå under offentlig kontroll eller hafva inskränkt ansvarighet enligt Kongl. förordningen den 6 Oktober 1848, hvarjemte annan idkare af rörelse eller yrke, som delvis utöfvas inom flera församlingar eller socknar, fått sig ålagdt att aflemna skriftlig uppgift å alla de församlingar eller socknar, der rörelsen eller yrket med fast plats för verksamheten utöfvas, samt huru stor bråkdelen af hela inkomsten erhållits eller kunde anses hafva erhållits inom hvardera.

Då den § i nu varande bevillningsstadga, der Herr August Peterson velat hafva införd den af honom upptagna del af komiténs förslag, handlar om den eller de orter, hvarest bevillning för *inkomst af kapital eller arbete* skall påföras, torde ock förtjena att synnerligen uppmärksammas, hurusom i det stadgande, hvars införande Herr Peterson påyrkat, äfven förekommer *jordbruksrörelse*. Detta sammanhänger med åtskilliga nya bestämmelser som komitén föreslagit. Komitén har nemligen velat hafva genom fastighetsbevillningen beskattad dels den förmån, som eganderätt till fastighet i och för sig medför, dels ock den från fastighet i allmänhet härflytande inkomst af arrende eller hyra eller deremot svarande arrende- eller hyresvärde; hvilken förmån och inkomst tillsammans ansetts motsvara fem för hundra af taxeringsvärdet. Den öfverskjutande inkomst, som genom fastighets brukande, skötsel eller beagnande erhöles, skulle enligt komiténs förslag räknas till inkomst af kapital och arbete på sätt förslaget vidare utvisar.

En reservant inom komitén har uti § 5 i en af honom föreslagen »lag om inkomstskatt» upptagit bland annat, att för inkomst af fabrik, handel, handtverk och annat yrke eller näring dess idkare skulle beskattas å den ort, der fabriken vore belägen eller rörelsen drefves, eller, derest näring utöfvades på flera ställen, å den ort, hvarest den förnämligast idkades; att gårdfarihandlande och annan i handelsärenden resande person skulle inkomstskatt påföras till hela dess belopp å den skattskyldiges mantalsskrifningsort; samt banker, jernvägs- eller kanalbolag, der bolagets rörelse drefves, vare sig genom hufvudkontor, afdelnings- eller kommissionskontor; och att tvifvelaktiga spörsmål i fråga om ort, å hvilken bevillning skulle påföras, borde afgöras af Kongl. Maj:t.

Då Herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Finans-departementet den 30 December sistlidet år inför Hans Maj:t Konungen anmälde ofvannämnda komitébetänkande, uttalade Herr Statsrådet i fråga om komiténs förslag till förordning om grunderna och sättet för bevillningstaxeringen, bland annat, hurusom »de grundsatser, som komiterade i sitt förslag utfört och tillämpat, vore af särdeles genomgripande betydelse

för bevillningens hela system». »Deras antagande» — yttrade Herr Statsrådet vidare — »skulle ock innebära så många och så väsentliga förändringar i den nu gällande bevillningsförordningens bestämmelser, att det väl kan sättas i fråga, huruvida det allmänna föreställningssättet i dessa ämnen skulle förmå under så kort tid som en riksdagssession göra sig med deras syfte och betydelse nog förtroget, att meningarne kunde om afgörande beslut förenas, eller om ej den viktiga frågans behandling torde mera vinna derpå, att, då de åsiger och förslag, som sålunda blifvit väckta, genom komiterades på Eders Maj:ts befallning till trycket befordrade utlåtande komma till Riksdagens kännedom, desamma ännu under någon tid icke gjordes till föremål för åtgärd från Eders Maj:ts sida. Förslaget har dessutom icke hunnit före Riksdagens sammanträde underkastas den fullständiga granskning af vederbörande embetsverk, som till ett så vidt omfattande ärendes föredragning varit erforderlig, och torde desamma därför icke för närvarande i sin helhet böra underställas Eders Maj:ts pröfning — helst som» o. s. v.

Den fullständiga granskning af vederbörande embetsverk, som ifrågavarande författningsförslag alltså skall undergå, torde äfven böra få komma de af Herr August Peterson ur förslaget upptagna bestämmelser till del, ej blott i följd af deras samband med andra stadganden i nämnda förslag, utan äfven derföre att i det ämne, Herr Petersons och Herr Anders August Andersons motioner afse, meningarne visat sig delade så väl inom ofvan bemälda komité som ock inom Riksdagen sjelf, enligt hvad särskildt förhandlingarne vid sistlidet års riksmöte angående Herr August Petersons då väckta motion i ämnet nogsam ådagalägga.

Att, innan omförmälda granskning försiggått och innan man hunnit göra sig fullt förtrogen med de i komiténs förslag tillämpade grundsatser samt deras syfte och betydelse, redan vid detta riksmöte ur förslaget uttaga ifrågavarande särskilda bestämmelser samt till afgörande företaga huruvida desamma — med eller utan någon förändring — må finnas lämpliga eller icke, torde vara mindre välbetänkt.

På grund af hvad Utskottet således i afseende å ifrågavarande, af Herrar Anders August Anderson och August Peterson vid innevarande riksmöte väckta motioner anført, hemställer Utskottet

4:o.

att dessa motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Uti § 16 af bevillningsstadgan är föreskrifvet, att utlänning, som reser omkring här i landet och för egen eller, såsom utskickad, för annans räkning bjuder ut eller slutar handel om utländska varor, skall, vid ankomsten till riket, till närmaste kronouppbördsman i stad aflemna skriftlig uppgift huru länge han ämnar här qvarstanna, samt dervid erlägga etthundra kronor för rättigheten att under en tid af högst tre månader idka dylik handel; och åligger det sådan utlänning att, derest han efter nämnda tid vill samma rättighet utöfva, förskottsvis betala ytterligare fyratio kronor i månaden, hvilken afgift skall antingen för längre tid på en gång eller för minst en månad om sender, men alltid för full månad, inbetalas till kronans uppbördsman i stad inom det län, der utlänningen vid betalningstiden sig uppehåller. Den utlänning, som, utan att hafva den stadgade afgiften behörigen erlagt, beträdes med att bjuda ut eller sluta handel om utländska varor, skall, jemte afgiftens erläggande, böta femhundra kronor.

Uti en inom Andra Kammaren afgifven motion (N:o 43), har Herr *P. Engman* föreslagit, »att Riksdagen, med ändring af 16 § bevillningsstadgan, beslutar, att utlänning, som reser omkring i riket och utbjuder in- eller utländska varor, skall därför erlägga stadgad bevillningsavgift samt vara skyldig, innan dylik rörelse får utöfvas, förete behörigt bevis derom, i stad hos uppbördsman och å landet hos kronofogden i det fögderi, der handelsrörelsen vill utöfvas, vid äfventyr att förbrytelse häremot straffas med nu stadgade 500 kronors böter, och att de medförda varorna må vara beslag underkastade och dömas förbrutna till lika fördelning emellan åklagaren och den kommuns fattige, der förbrytelsen skett.»

Medgifvande att det uti ifrågavarande § bestämde skattebelopp i och för sig är tillräckligt, derest detsamma ordentligen erlägges, anser motionären emellertid nödvändigt att skärpa kontrollen derå att de utlänningar, som erlagt den för de första tre månaderna stadgade bevillningsavgiften, måtte varda fortfarande beskattade för den tid de sedermera qvarstanna och idka handel i landet; och framhåller motionären i sådant häuseende såsom anmärkningsvärdt att, under det hvarje ordentligen inom riket bosatt svensk man för af honom idkad handelsrörelse måste betala dryga skatter så väl till kronan som till kommunen, så skulle deremot ett stort antal utländska handlande undgå beskattning för den handelsrörelse, de härstädes idka både med utländska och inländska kramvaror; ja hundratals, för att icke säga tusentals olika utlänningar få öfversvämma landet med sitt kram, utan att därför erlägga skatt hvarken till staten eller till kommunen.

Af hvad sålunda och i öfrigt blifvit af motionären till stöd för det framställda ändringsförslaget anfördt äfvensom af sjelfva förslaget innehåll vill det synas, som motionären utgått från det antagande att ifrågasvarande § i bevillningsstadgan äfven vore tillämplig å utländingar, hvilka här i riket drifva verklig handel; samt att motionären med sitt förslag afsett att åstadkomma, det dessa utländingar verkligen erlægga den i nämnda § bestämda bevillningsafgift för hela den tid, de utöfva sin handelsrörelse härstädes.

Efter Utskottets förmenande är dock §:n endast tillämplig på sådana utländingar, som för egen eller för principalers räkning upptaga order eller enligt medförda prof utbjuda varor; hvaremot de utländingar, som här i riket sjelfva eller genom andra idka verklig handel, skola för denna sin handelsrörelse erlægga ej blott vanlig inkomstbevillning utan äfven kommunalutskylder.

Innan Utskottet öfvergår till en framställning af hvad i sådant hänseende blifvit på senare tider stadgadt, tillåter sig Utskottet att återgifva till det hufvudsakligaste hvad i afseende å utländings rätt till handel och hans skyldighet att därför erlægga bevillning var här i riket föreskrifvet, innan den nyare näringslagstiftningen kom till stånd.

Uti 5 kap. handelsbalken i 1734 års lag stadgades, att, då utländsk man kom med sina varor till stapelstad, skulle han der sälja dem i gross och ej till annan ort här i riket föra, samt att utländsk man finge matvaror till salu hafva i skepp och farkost samt andra varor i de rum, som borgmästare och råd dertill nämnde, men ej i sitt gästherberge eller i öppna gatubodar. Ej heller finge han genom andra dem utmängla låta eller sjelf resa ur stad och i stad eller i bergslagerna och köpenskap der drifva, borga der något ut eller kräfva gäld in, vid bötesansvar äfvensom vid äfventyr att i alla dessa fall hafva förverkat det han handlade med.

Genom en den 22 Oktober 1741 utfärdad Kongl. förordning blef denna utländingars handelsrätt ytterligare begränsad derhän, att det icke skulle vara någon utifrån inkommande köpman eller expedit tillåtit att här i riket införa eller för egen räkning införskrifva, än mindre i kommission antaga och handel drifva med andra varor än sådana, som vore »det landets egna produkter, ifrån hvilket den främmande köpmannen eller expediten kommen vore och hade sitt rätta hemvist», vid konfiskation af varan och böter af 500 daler silfvermynt; samt att sådana främmande köpmän och expedit till sina varors försäljning icke egde längre än sex veckors tid, från ankomsten räknadt. I slutet af förordningen heter det: »Beträffande åter de främmande köpmän och expedit, som hit i

riket inkomma och medbringa reda penningar och kapitaler, att dermed uppköpa och utskeppa rikets metaller samt andra varor och produkter, så skola fuller desse, enär de några utrikes varor medbringa eller låta inkomma, vara förbundne till samma inskränkning af sådane varor, som komma ifrån det landet, hvarest de sitt hemvist hafva, såsom de sig ock uti allt rätta böra efter hvad lagen om främmandes handel föreskrifver; dock skola icke desse vara förbundne till någon viss tid, utan måge här vistas och förblifva så länge deras omständigheter det fordra: deremot skola de, jemte dubbla mätare- och vägarepenningars erläggande, efter gammal vanlighet jemväl något bidraga till understöd af stadens vakt och annan dess tunga, tillika med de allmänna personella bevillningar, samt konsumtions- och andra acciser. Men skulle någon af dessa omtalta främmande köpmän och expediter åstunda att sig här i riket ned-sätta och burskap vinna, förhålles dermed efter lagen och handelsreglementet, då de sedan hafva att åtnjuta de dem derefter tillkommande för-måner.»

I ett Kongl. bref till Kommerskollegium af den 23 Februari 1838 förklaras, att utländske handlandes rättighet att här i landet få emottaga och i eget namn förtulla samt sedermera under en viss tid få till salu hålla produkter från deras fädernesland grundade sig, icke på 17 § bevillningsstadgan (motsvarande bland annat nuvarande 16 §) utan på stadgandet i 1, 2 och 3 §§ i 5 kap. handelsbalken samt Kongl. förordningen af den 22 Oktober 1741; och då sålunda de vilkor, hvarunder utländske undersåter finge här i riket drifva handel, vore bestämdt utstakade och bland annat grundade sig på stadganden i allmänna lagen, deruti ändring utan Rikets Ständers medverkan icke kunde ega rum, ansåg Kongl. Maj:t den (af handels-societeten i Norrköping) sökta förklaringen öfver den handelsrättighet, som resande utländsk man här i riket tillkomme, icke vara af behovet påkallad.

Hvad bevillningsskyldigheten angår, så var i 17 § af den år 1838 gällande bevillningsstadgan föreskrifvet, att utlänningar, som reste omkring i landet och, efter eller utan medhafvande prof, för egen räkning eller såsom utskickade för andra utbjöde eller slöte handel om utländska varor, eller eljest drefve handel, skulle erlægga minst 50 rdr (banko), som betalades i gränsorten, der de erhöle första resepasset. För att undgå ansvar såsom för olofflig handel i allmänhet, borde sådana personer alltid vara försedda med vederbörande svensk myndighets resepass, som upptoge när och hvarest berörda afgift för året vore betald. Utlänningar, som i städerna drefve handel och rörelse, skulle i mån deraf anses till alldeles lika afgift med handlande i samma städer.

Efter åtskilliga tid efter annan vidtagna förändringar i hit hörande stadganden erhöll i den vid 1859—1860 årens riksmöte antagna bevillningsstadga § 16 den lydelse, som densamma ännu hufvudsakligen eger; hvarjemte, då i § 8 af samma stadga från inkomstbevillning frikallades dels främmande magters härvarande beskickningar och konsulat tillhörande personer jemte deras betjening, så vida de icke vore svenska undersåter eller inom riket drefve handel eller utöfvade annat yrke, dels ock utländsk man, hvilken endast såsom resande sig i Sverige uppehölle och här i riket hvarken idkade någon näring eller vore i statens, kommuns eller svensk undersåtes tjänst anställd, häraf torde framgå att lagstiftarnes mening var att utlänning, som vistades här i riket och idkade verklig handel, skulle för sin rörelse erlægga vanlig inkomstbevillning.

Vid 1859—1860 årens riksmöte afläto Rikets Ständer en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om utvidgade rättigheter för utlänningar att i Sverige idka handel och annan näring. Återgifvande ofvanberörda i 5 kap. handelsbalken och 1741 års förordning innefattade föreskrifter om utlänningars handelsrätt, uttalade Rikets Ständer i den underdåniga skrifvelsen, hurusom de åsigter, af hvilka dessa då ännu gällande föreskrifter vore uttryck, tillhörde en förgången tid, hvars statsökonomiska läror den då varande förkastade; och anhöllo Rikets Ständer i underdånighet att Kongl. Maj:t täcktes tillse, i hvad mån utvidgade rättigheter för utlänningar att härstädes idka handel och annan näring måtte kunna genom en förändrad lagstiftning beredas.

Medan nämnda underdåniga skrifvelse ännu var på Kongl. Maj:ts pröfning beroende, beslöto Rikets åren 1862—1863 församlade Ständer att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla att, nya allmänna författningar rörande vilkoren för idkande af handel samt fabriks- eller handtverksrörelse måtte varda utfärdade i öfverensstämmelse med vissa af Rikets Ständer antagna allmänna grunder. I den härom aflåtna skrifvelse, daterad den 17 Oktober 1863, anhöllo Rikets Ständer tillika, att Kongl. Maj:t vid utfärdande af de äskade författningarne måtte i nåder förklara, att 2 kap., 3 kap. 3 §, sista mom., samt 4, 5, 6 och 7 kap. i Handelsbalken vore upphäfdade.

Deruppå blef af Kongl. Maj:t under den 18 Juni 1864 utfärdad nådig förordning angående utvidgad näringsfrihet, genom hvilken förordning ock nyssberörda delar af handelsbalken äfvensom handels- samt fabriks- och handtverksordningarne af den 22 December 1846, med deri sedermera gjorda ändringar eller tillägg, samt i öfrigt de allmänna på-

bud, stadganden och förklaringar, hvilka stode i strid med den nådiga förordningen, förklarades hafva upphört att gälla.

Uti nämnda förordning af den 18 Juni 1864 finnes en särskild afdelning, §§ 25—31, som afhandlar »den rätt till idkande af handel eller annat näringsyrke, som kan förvärfvas af utländing.»

I denna afdelning förekomma, bland andra, följande stadganden.

»På särskild pröfning i hvarje fall skall bero om utländsk man eller qvinna, som erhållit Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd att i riket vistas, må här idka handels- eller fabriksrörelse, handtverk eller annan handtering.»

»Ansökning derom inlemnas i Stockholm hos Öfverståthållareembetet och i andra orter hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande med bifogande af

a) betyg att den sökande är myndig och eger god frejd; samt

b) *vederhäftig borgen eller annan säkerhet för utskylder till staten och kommunen under tre år.*» (§ 26.)

»Är fråga om tillstånd till idkande af handel, fabriks- eller handtverksrörelse i stad, meddelar Öfverståthållareembetet eller Kongl. Maj:ts Befallningshafvande beslut, sedan ytterligare upplysningar om den sökande, der sådana finnas nödiga, blifvit infordrade.»

»Skulle, oansedt sökanden ingifvit föreskrifna handlingar, anledning eljest förekomma mot bifall till ansökningen, bör ärendet underställas Kongl. Maj:ts nådiga afgörande.»

»Sökes tillstånd till utöfvande af näringsyrke i köping eller på landet, skall Kongl. Maj:ts Befallningshafvande öfver ansökningen inhemta vederbörandes underdåniga förklaring och handlingarne derefter, åtföljda af eget utlåtande, insända till Kongl. Maj:ts Civildepartement, för att Kongl. Maj:ts omedelbara pröfning underställas.» (§ 27.)

»Utländing, som undfått tillstånd att i riket drifva handel eller idka annat yrke, är äfven berättigad att föra varor såväl emellan inrikes orter som till eller från utrikes ort.» (§ 29.)

»I tillämpliga delar gälla för öfrigt de stadganden och föreskrifter, som i denna förordning äro i allmänhet meddelade i afseende å näringsyrkes utöfning och hvad dermed har gemenskap.» (§ 30.)

I sammanhang med sist nämnda §, må jemväl omförmalas § 18, så lydande:

»Den, som utan föregången anmälan, der sådan erfordras, och iakttagande dervid af hvad här ofvan stadgadt är, idkar försäljning eller tillverkning af varor, eller eljest öfverskrider den näringsrättighet, denna förordning i särskilda fall bestämmer, eller i öfrigt felar mot de i dessa

afseenden gifna föreskrifter, är förfallen till böter från och med fem till och med tvåhundra riksdaler riksmünt.»

I anledning af väckt fråga, huruvida den, som vore berättigad att sjelf eller genom annan utom den ort, der han är bosatt, kringföra varor till salu, finge till biträde i sådan rörelse använda utlänning, blef sedermera genom Kongl. förordningen den 28 November 1871 stadgadt att utlänning, som ej i den ordning, § 27 mom. 3 i nådiga förordningen den 18 Juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet utstakar, undfått särskild rättighet att, på sätt i § 9 mom. 3 af sist nämnda förordning sägs, i riket kringföra varor till salu, må ej heller till biträde vid sådan handelsrörelse begagnas, med mindre han erhållit Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd att i riket vistas, samt, uppå ansökning af den handlande, som vill honom använda, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i den ort, der handlanden är bosatt, funnit skäligt dertill lemna bifall. Brytes häremot, äro så väl handlanden som biträdet förfallna till böter från och med fem till och med tvåhundra kronor.

Af den framställning Utskottet lemnat, torde framgå att den utvidgade rätt, som enligt nu varande näringslagstiftning kan utlänning medgifvas att sjelf eller genom andra här i riket idka handel, är ovilkorligen förbunden med den honom åliggande skyldighet att erlægga utskylder till stat och kommun. Innan han ställt säkerhet för tre års sådana utskylder, kan tillstånd till handels idkande honom icke meddelas.

Huruvida åter de inom näringslagstiftningen gifna stadganden må vara tillfyllestgörande för att förekomma det utlänningar utan tillstånd drifva handelsrörelse här i landet, är en fråga, hvars utredande icke torde falla inom den grupp af ärenden, som af grundlagarne anvisats åt Bevillnings-Utskottet.

Så mycket torde emellertid vara visst att då, på sätt redan är nämndt, § 16 i bevillningsstadgan endast eger tillämpning på sådana utlänningar, som upptaga order eller enligt medförda prof utbjuda varor, det mål, dit Herr Engman med sin motion syftar, icke kan ernås genom att uti nämnda § af bevillningsstadgan införa de af Herr Engman föreslagna nya bestämmelser.

Då Utskottet sålunda anser sig böra afstyrka den af Herr Engman väckta motionen, tillåter sig Utskottet likväl att uttala, hurusom Utskottet nogsamnt inser behovet att i bevillningsstadgan införa förändrade, efter nuvarande förhållanden lämpade föreskrifter i fråga om utländingsbevillningsskyldighet.

Bestämmelser i sådant hänseende äro ock intagna i det af för-

beredande skattejemkningskomitén afgifna förslag till bevillningsförordning.

Så skulle — för att nu återgifva några af dessa bestämmelser — då rörelse för utomlands boende utländings räkning här bedrifves genom kommissionär eller agent, bevillning påföras denne sistnämnde ej allenast för den honom tillfallande andel af den från rörelsen härflytande inkomst, utan äfven för den del deraf som tillkommer hans hufvudman, med skyldighet för såväl kommissionären som hufvudmannen att med sitt här i riket befintliga gods ansvara för bevillningens utgörande.

Så skulle i allmänhet utlänning, som inom riket sig uppehölle, erlägga bevillning för all inkomst, som härflöte af härstädes befintligt, i obligationer icke nedlagdt kapital, af tjenstebefattning, rörelse eller yrke, som här utöfvades, eller af pension, som inom landet utbetalades.

I § 17 af förslaget har emellertid Kongl. Maj:t förbehållits att, i fråga om utländings bevillningsskyldighet, uti särskilda fall efter omständigheterna medgifva befrielse; hvilket stadgande komiterade ansett ändamålsenligt, »då det i fråga om utländings beskattning torde vara af vigt, att möjlighet beredes att åstadkomma reciprocitet med andra länder, men bestämmelserna i detta hänseende äro olika inom olika länder samt för öfrigt underkastade vexlingar.»

Komiténs förslag har ännu ej hunnit genomgå fullständig granskning af vederbörande enbetsmyndigheter, och förrän sådan granskning försiggått, torde någon förändring af bevillningsstadgan i nyss berörda hänseenden ej böra ifrågakomma.

Utskottet hemställer,

5:o.

att Herr Engmans ifrågavarande motion icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Jemlikt 59 § bevillningsstadgan skall taxeringskomité, innan densamma upplöses och åtskiljes, bland sina medlemmar föreslå fyra personer till ledamöter i samma års pröfningskomité; om hvilka personer vederbörande magistrat eller kronofogde har att ofördröjligen meddela Kongl. Maj:ts Befallningshafvande underrättelse.

Bland de af taxeringskomitéerna sålunda föreslagna eger enligt 61 § Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att utse pröfningskomiténs ledamöter, 20 högst 30 till antalet. I sistnämnde § föreskrifves äfven, att minst hälften af ledamöterna i pröfningskomitén skall vara egare af fast egendom; och att komiténs ledamöter böra så utses, att komitén,

så vidt förhållandena medgifva, kommer att utgöras af ett efter beskattningens belopp och mängden af de skattskyldige skäligen lämpadt antal dels näringsidkare och dels löntagare samt att inom komitén icke saknas tillförlitlig kännedom om länets särskilda delar samt dessas ekonomiska tillstånd och hufvudsakliga näringar.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (N:o 106) har Herr *Per Nilsson* i Kulhult — under förmenande att den rättighet Kongl. Maj:ts Befallningshafvande egde att utse pröfningskomitéernas ledamöter skulle lemna Kongl. Maj:ts Befallningshafvande tillfälle att utöfva ett alltför stort inflytande på svenska folkets beskattningsrätt — föreslagit den förändring i 61 § bevillningsstadgan, »att nämnda rättighet öfverlemnas till landstingen».

Vid 1870 års riksmöte väcktes inom Andra Kammaren motion derom, »att val af ledamöter och suppleanter för deltagande i pröfningskomiténs göromål skulle dädanefter tillkomma landstinget». Till stöd för detta förslag anfördes af motionären, bland annat, att gällande sätt för utseende af ledamöter i pröfningskomitén icke alltid skulle tillbörligen bevaka folkets beskattningsrätt, enär landshöfdingen kunde efter sitt eget godtfinnande ibland de af taxeringskomitén föreslagna kalla ledamöter i pröfningskomitén.

Uti afgifvet yttrande öfver motionen förmälde då varande Bevillnings-Utskott, att, så vidt Utskottet förnummit, någon anledning till så beskaffade farhågor, som af motionären blifvit antydda, icke af stadgandena om tillsättande af ledamöter i pröfningskomitén förekommit; men att deremot bestämmelsen, att taxeringskomitén egde föreslå och Kongl. Maj:ts Befallningshafvande bland de föreslagna utse dessa ledamöter, enligt Utskottets åsigt, utgjorde en särdeles lyckligt funnen utväg att betrygga ej mindre kommunernas än statens rätt; samt att derjemte Kongl. Maj:ts Befallningshafvande borde förutsättas i allmänhet ega, stundom i högre grad än landstingen, tillräcklig kännedom om länets så väl innevånare som förhållanden i öfrigt, för att med urskilning kunna utse lämpliga personer att i sista hand inom länet afgöra beskattningsfrågor; och hemstälde Utskottet, att omförmälda motion måtte lemnas utan afseende.

Hvad Utskottet sålunda hemställt blef af Kamrarne utan omröstning bifallet.

Förslaget att åt landstingen öfverlemna att utse ledamöter och suppleanter i pröfningskomitéerna upptogs å nyo vid 1871 års riksmöte; men blef åter af Bevillnings-Utskottet afstyrkt och af Kamrarne afslaget.

Af hvad sålunda blifvit anfördt visar sig, att för ej så många riksmöten tillbaka enahanda förslag som det af Herr Per Nilsson i Kulhult nu framställda, icke lyckats tillvinna sig vare sig Bevillnings-Utskottets tillstyrkande eller Kamrarnes godkännande.

Utan att inlåta sig i bedömande, huruvida nu mera än då skäl kunna förefinnas för vidtagande af den föreslagna förändringen, tillåter sig Utskottet att erinra, hurusom den förberedande skattejemkningskomitén i dess förut åberopade betänkande jemväl föreslagit åtskilliga ganska betydande förändringar i afseende å föreskrifterna om de myndigheter, som skola verkställa bevillningstaxeringen. Hvad särskildt angår den i komiténs författningsförslag upptagna pröfningsnämnd, så skulle densamma bestå af ordförande, förordnad af Kongl. Maj:t, samt af ledamöter, utsedda dels af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande dels af landsting eller stadsfullmäktige i stad, som ej deltagar i landsting, dels ock af vederbörande taxeringsnämnder.

Innan komiténs förslag i denna och andra delar hunnit behörigen granskas af sakkunniga myndigheter torde icke böra ifrågakomma någon väsentlig ändring i hvad för närvarande är stadgadt om pröfningskomitéerna; — allra minst då genomförandet af en sådan ändring förutsätter omarbetning i flera delar af gällande bevillningsstadga.

Att den af Herr Per Nilsson i Kulhult föreslagna förändringen är af sådan art, torde vid närmare skärskådande noggsamt befinnas; och tillåter sig Utskottet att i detta afseende särskildt fasta uppmärksamheten å några omständigheter.

Enligt gällande bevillningsstadga har hvarje särskildt län äfvensom Stockholms stad sin pröfningskomité. Nu kan ju ett län vara deladt i flera landstingsområden, äfvensom andra städer än Stockholm finnas, som ej deltaga i landsting. Om derföre, såsom Herr Per Nilsson yrkat, åt landstingen skulle uppdragas att utse pröfningskomitéer, måste förändrade bestämmelser gifvas i fråga om dessa komitéers distrikt, äfvensom särskilda föreskrifter meddelas i afseende å de städer, som ej deltaga i landsting.

Sedan — enligt nu gällande stadganden — taxeringskomitéerna, hvilkas förrättningar böra vara afslutade innan Juli månads utgång, föreslagit visst antal personer till ledamöter i samma års pröfningskomité för länet; samt vederbörande magistrat eller kronofogde ofördröjligen meddelat Kongl. Maj:ts Befallningshafvande underrättelse om dessa personer; så gifver Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i allmän kungörelse tillkänna, hvilka som blifvit till ledamöter i pröfningskomitén utsedda, samt föranstaltar att af denna kungörelse ett exemplar i god tid tillsändes

hvarje ledamot; hvarefter pröfningskomitéen å utsatt dag *under September* eller *första hälften af Oktober månad* sammanträder i länets residensstad. Den, som fört protokollet hos länets pröfningskomité, skall sedan *innan November månads utgång* till vederbörande magistrater eller kommunalstämmors ordförande aflemna församlingsvis utskrifna utdrag af nämnda protokoll, utvisande alla af pröfningskomitéen beslutade förändringar uti och tillägg till de af taxeringskomitéen påförda bevillningsavgifter.

Att i afseende å flera af dessa bestämmelser väsentliga förändringar måste vidtagas, om pröfningskomitéer skola af vederbörande landsting utses, torde, utan vidare, lätteligen inses, då man erinrar sig att inom en stor del af rikets län landstingen sammanträda först den tredje, fjerde eller sista måndagen i September månad.

De anförda omständigheterna torde tillräckligt ådagalägga, att Herr Per Nilssons i Kulhult förslag innebär vida mera än allenast en ändring i 61 § af bevillningsstadgan.

Utskottet hemställer,

6:o.

att ifrågavarande, af Herr Per Nilsson i Kulhult väckta motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

I nu gällande bevillningsförordning stadgas uti 1 och 3 mom. af § 75 följande:

»1:o. Till kostnader för tryckningen af formulär och blanketter till taxeringslängder jemte sammandrag deraf samt arfvoden åt kronans ombud och för protokollföringen samt andra anteckningar under pröfningskomitéens sammankomster med flera likartade utgifter äfvensom till skäligen af vederbörande taxeringskomitéer förordad vedergällning ej mindre för sådana, till ledning vid bevillningsavgifternas bestämmande aflemnade, officiella uppgifter, som icke utan genomgåendet af vidlyftiga handlingar eller räkenskaper kunnat meddelas, än till ordförandena i bevillningsberedningarna, äfvensom för det vid taxeringsförrättning för öfrigt lemnade biträde af tjänstemän eller andre personer, som icke ega att vid samma förrättning beräkna rese- och traktamentskostnadsersättning, må hvarje pröfningskomité med undantag af Stockholms stads, för hvilken nedanstående särskilda stadgande gäller, använda och fördela högst ett belopp, motsvarande tre procent af de första 75,000 kronor, hvartill hela länets bevillningssumma för året uppgår, två och en half procent af de derpå följande 25,000 kronor, två procent af de derpå följande

25,000 kronor, en och en half procent af de derpå följande 25,000 kronor, en procent af de derpå följande 50,000 kronor samt slutligen en half procent af allt hvad bevillningssumman öfverstiger 200,000 kronor; dock får, om än denna bevillningssumma sedermera skulle visa sig öfverstiga dess af pröfningskomitén beräknade belopp, hvarken någon ytterligare kostnadsersättning och vedergällning, än den då beviljade, för samma år utdelas, eller ett sådant öfverskott tagas i beräkning vid bestämmandet af enahanda ersättning och vedergällning under ett följande år.»

»3:o. Till de i mom 1:o af denna paragraf uppräknade kostnaders bestridande samt till der omförmäld vedergällning för meddelade officiella uppgifter och vid taxeringsförrättningarne lemnadt biträde må af Stockholms stads pröfningskomité användas och disponeras ett belopp, som svarar emot högst två procent af samma stads hela bevillningssumma för året; gällande jemväl för bemälda pröfningskomité det i åberopade moment gjorda förbehåll för det fall, att bevillningssumman skulle komma att öfverstiga pröfningskomiténs beräkning. Som det» o. s. v.

Dessa nu gällande föreskrifter, om huru stora andelar af bevillningssumman, vederbörande pröfningskomitéer *högst* kunna disponera till bestridande af angifna kostnader och arfvoden m. m., tillkommo vid 1871 års riksdag.

Dessförinnan voro ifrågavarande andelar bestämda, i länen till högst 3 procent af bevillningssumman och i Stockholms stad till högst $2\frac{1}{2}$ procent.

Anledningen till den vid 1871 års riksmöte i detta hänseende vidtagna förändring inhemtas af Riksdagens underdåniga skrifvelse den 19 Maj 1871 angående allmänna bevillningen.

De bestämda andelarne af bevillningssumman hade i allmänhet blifvit af lärens pröfningskomitéer till fullo disponerade, ehuru bevillningsstadgan fastställde dem endast såsom högsta belopp. Riksdagen ansåg att en sådan tillämpning af bestämmelsen föga öfverensstämde med författningens mening, och att dervid äfven klart framträdde oegentligheten deraf att för de olika länen blifvit anslaget samma högsta procentbelopp af bevillningssummorna, utan afseende å dessa summors olika storhet, hvarigenom skilnaden emellan de belopp, som de särskilda lärens pröfningskomitéer ega att disponera, blifvit vida mera betydande än olikheten i de med komitéernas förrättningar förenade mödor och arbeten kunnat påkalla. Och blef i följd häraf beräkningen af ifrågavarande andelar af bevillningen förändrad så, att de gjordes beroende af bevillningens storlek inom hvarje län, på sätt i mom. af då varande § 76 (motsvarande nuvarande § 75) utvisar.

Det till pröfningskomitén i Stockholms stad anslagna högsta procentbeloppet af två och en half för hundra ansågs äfven tåla någon jemkning. Men då en så beskaffad nedsättning, som den för pröfningskomitéerna inom länen beslutade, kunde blifva alltför sträng för Stockholms stad, der pröfningskomiténs arbeten vore af en vida mera omfattande och tidsödande beskaffenhet än inom länen i allmänhet skulle vara förhållandet, fastställdes beloppet för nämnda stad till högst två procent.

Uti en vid innevarande riksmöte inom Andra Kammaren afgifven motion (N:o 44) har Herr *P. Engman*, under åberopande, i all synnerhet, af bevillningssummans tillväxt och de i följd deraf stegrade belopp, hvartill ifrågavarande andelar uppginge, föreslagit »att Riksdagen beslutar den ändring uti 75 § bevillningsförordningen, att den deruti föreskrifna bevillningsprocenten må för samtliga länen utgå med högst hälften af nu stadgade belopp, samt för Stockholms stad med högst en procent af samma stads hela bevillningssumma»; varande vid motionen fogade afskrifter af offentliga handlingar, utvisande huru ifrågavarande andelar blifvit för år 1875 använda inom Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Wester-Norrlands län.

Då antagas måste, att, när de ifrågavarande nu gällande högsta procenttalen vid 1871 års riksmöte bestämdes, desamma sattes efter hvad Riksdagen ansåg skäligt, har Utskottet trott sig böra, med ledning af officiella generalsammandrag öfver bevillningen, utreda hvilka maximibelopp som stodo till pröfningskomitéernas förfogande dels det år, då nu varande procenttalen först tillämpades, eller år 1872, dels ock det senaste år, för hvilket, då utredningen skedde, något generalsammandrag funnes att tillgå, eller år 1875.

Resultaten af denna utredning äro angifna i den vid detta betänkande fogade tabell, som äfven utvisar, huru stora maximibelopp som för år 1875 skulle varit att tillgå för pröfningskomitéerna, om de af Herr Engman föreslagna nedsatta procenttal skolat läggas till grund för beräkningen.

Uti berörda tabell — deri alla penningebelopp angifvas uti jemna krontal — har Utskottet ansett sig äfven böra, från underdåniga berättelser af Statistiska centralbyrån, upptaga folkmängden den 31 December 1871 och den 31 December 1874.

Af mera nämnda tabell framgår, att inom 13 af rikets 24 län maximibeloppen år 1875 varit *lägre* än år 1872;

att inom de öfriga länen förhöjning skett med följande belopp:

Wester-Norrlands	593	kronor;
Kopparbergs	339	»
Göteborgs och Bohus	280	»
Westerbottens	210	»
Norrbottnens	210	»
Gefleborgs	204	»
Westmanlands	184	»
Örebro	136	»
Upsala	123	»
Malmöhus	84	»
Östergötlands	38	»

men att också folkmängden ökats inom dessa län, på sätt tabellen närmare utvisar;

att i Stockholms stad maximibeloppet ökats med 2,190 kronor, men bevillningssumman från 465,581 till 575,109, eller med 109,528 kronor, samt folkmängden från 138,512 till 150,446, eller med 11,934 personer;

samt att de maximibelopp, som, med tillämpning af den utaf Herr Engman nu föreslagna procentberäkning, för år 1875 skulle stått till pröfningskomitéernas förfogande, skulle högst betydligt understigit de för år 1872 disponibla maximibeloppen jemväl i Stockholms stad och de län, der bevillningssumman var större år 1875 och der folkmängden ock ökats.

I sist nämnda hänseende må exempel tagas från de tre län, som i Herr Engmans motion särskildt återopas.

I Malmöhus län var maximibeloppet:

år 1872	4,959	kronor.
» 1875, enligt nu gällande procentberäkning	5,043	»
men skulle sist nämnda år, med tillämpning af Herr Engmans förslag utgjort, allenast	2,521	»

I Göteborgs och Bohus län:

år 1872	4,971	»
» 1875, enligt nuvarande procentberäkning	5,251	»
med tillämpning af Herr Engmans förslag	2,626	»

I Wester-Norrlands län:

år 1872	3,455	»
» 1875, enligt nu gällande procentberäkning	4,048	»
enligt Herr Engmans förslag	2,024	»

Af de sammanställningar, Utskottet gjort, anser Utskottet den slutsats kunna med fog dragas, att det icke vore med rättvisa och billighet öfverensstämmande att för det närvarande företaga den af Herr Engman föreslagna ytterligare nedsättning af de procenttal, dertill ifrågavarande andelar af bevillningssumman högst må uppgå.

Om å någon ort, i strid med ifrågavarande stadgandens tydliga ord (*»skälig vedergällning»* — »använda och fördela *högst* ett belopp»), vederbörande pröfningskomité beviljat arfvoden, som utgjort mera än skälig ersättning för motsvarande arbete, så är detta visserligen tadelvärdt, men torde dock icke böra föranleda till en lagstiftningsåtgärd, sådan som Herr Engman föreslagit.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, och med afseende jemväl derå att nu varande procentberäkning för jämförelsevis få år sedan fastställes, hemställer Utskottet

7:o.

att Herr Engmans ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan styrelsen för allmänna hypoteksbanken uti en den 17 Oktober 1876 till Kongl. Maj:t ingifven skrift på anförda grunder i underdånighet hemstält, om icke nådig förklaring kunde i blifvande bevillningsförordning meddelas derom, att »den behållning, som enligt årliga boksluten kunde visa sig i allmänna hypoteksbankens och hypoteksföreningarnes verksamhet, ej måtte föranleda till beskattning eller bevillnings åsättande, med mindre under tidens lopp skulle uppkomma behållning till det belopp, att utdelning till delegarne deraf kunde ega rum med större summa än som motsvarade delegarnes till föreningarne och dessa senares till hypoteksbanken erlagda förvaltnings- och andra bidrag med derå från betalningstiden beräknad ränta»; så och efter det Kongl. Maj:ts och Rikets Kamrarrätt, på befallning, inkommit med ett den 23 Februari innevarande år dateradt underdånigt utlåtande öfver styrelsens för hypoteksbanken underdåniga framställning, har Kongl. Maj:t i nåder beslutat att öfverlemna berörda handlingar till Bevillnings-Utskottet för den åtgärd, hvartill Utskottet kunde finna den af styrelsen för hypoteksbanken gjorda framställningen föranleda; Och har Utskottet deruppå under den 15 innevarande Mars månad fått handlingarne emottaga.

Som emellertid, vid det förhållande att den af Kongl. Maj:t förordnade förberedande skattejemkningskomitén utarbetat förslag till ny bevillningsförordning, men detta förslag ännu ej hunnit undergå fullstän-

dig granskning af vederbörande embetsmyndigheter, Utskottet ansett att icke utan särdeles viktiga skäl borde vid innevarande riksmöte ifrågakomma andra ändringar i nu varande bevillningsstadga än de, som möjligen komma att föranledas af Kongl. Maj:ts i början af detta betänkande omförmälda nådiga proposition N:o 3, har Utskottet funnit styrelsens för hypotekebanken framställning desto mindre böra föranleda åtgärd från Utskottets sida, som i det af Kammarrätten afgifna underdåniga utlåtandet, innefattande pluralitetens mening, Kammarrätten förklarat sig ej kunna tillstyrka vidtagande af någon åtgärd i den rigtning, meranämnda framställning åsyftade.

Sedan statsverkets behof blifvit utredda och bevillningssumman bestämd, kommer Utskottet att framdeles under riksdagens lopp göra den slutliga framställning i förevarande ämne, dertill förhållandena föranleda; hvilket Utskottet får

8:o.

för Riksdagen anmäla.

Stockholm den 23 Mars 1877:

På Utskottets vägnar:

A. H. FOCK.

Herr *Sven Magnusson* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i slutliga behandlingen af detta betänkande.

L ä n.	I generalsamman- dragen upptagen bevillingssumma.		Högsta beloppen till pröfningskomitéernas disposition.			Folkmängd.	
	1872.	1875.	1872.	1875.		1871 den 31 December.	1874 den 31 December.
				Enligt gal- lande för- fattning.	Med till- lampning af Herr Engmans förslag.		
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.		
Upsala	101,190	107,353	2,899	3,022	1,511	101,236	103,282
Stockholms	112,704	109,342	3,129	3,062	1,531	131,731	134,620
Södermanlands	108,067	103,733	3,036	2,950	1,475	136,977	139,216
Östergötlands	239,826	247,459	4,449	4,487	2,244	257,367	262,872
Gotlands	43,972	41,360	1,319	1,241	620	54,237	54,499
Kalmar	141,008	127,100	3,615	3,407	1,703	234,597	238,399
Blekinge	90,017	89,081	2,625	2,602	1,301	126,935	130,921
Jönköpings	119,187	112,016	3,259	3,115	1,558	180,569	186,841
Kronobergs	76,042	65,628	2,276	1,969	984	159,258	163,793
Kristianstads	146,106	129,782	3,692	3,447	1,723	223,492	228,498
Malmöhus	341,887	358,531	4,959	5,043	2,521	318,786	330,115
Hallands	91,336	79,583	2,658	2,365	1,182	127,842	130,802
Göteborgs och Bohus	344,181	400,204	4,971	5,251	2,626	233,689	241,936
Elfsborgs	170,673	142,800	3,957	3,642	1,821	280,454	285,217
Skaraborgs	155,655	140,613	3,807	3,609	1,805	245,691	250,257
Örebro	138,176	147,291	3,573	3,709	1,855	169,319	177,084
Wernmlands	171,113	165,557	3,961	3,906	1,953	261,716	266,362
Westmanlands	100,736	109,968	2,890	3,074	1,537	115,695	121,018
Kopparborgs	135,637	162,404	3,535	3,874	1,937	176,946	184,330
Gefleborgs	158,751	179,154	3,838	4,042	2,021	150,374	160,487
Wester-Norrlands	130,324	179,789	3,455	4,048	2,024	136,939	147,212
Jemtlands	42,460	38,206	1,274	1,146	573	71,338	74,758
Westerbottens	52,510	59,494	1,575	1,785	892	93,154	96,607
Norrbottnens	40,605	47,604	1,218	1,428	714	77,323	81,987
Stockholms stad	465,581	575,109	9,312	11,502	5,751	138,512	150,446
Hela riket	3,717,743	3,919,160	85,282	87,726	43,862	4,204,177	4,341,559

(enligt
generalsammandragen.)